

בשנת

ידיעות קיבוץ הזורע - כ"ו בסיוון התש"ף - 18.06.2020

יצירה מקומית

ריאיון עם טליה גולדמן כלב | עמוד 3

מצדיעים לפורשים לגמלאות

פרידה במרפאה מנעמי שחם | עמוד 6

טור אישי - ספרים על לב, ספריות

עם נשמה / יעל כרמי | עמוד 8

תוכן העניינים

2 | עדכונים מהנעשה בקיבוץ

עדכוני תרבות / איריס רפאלי

3 | יצירה מקומית - טליה גולדמן כלב / אילת ראטס

6 | מצדיעים לפורשים לגמלאות - נעמי שחם

8 | טור אישי / יעל כרמי

9 | המדור לשיתוף הציבור-

בית הקברות הישן ב-CemoMemo / דני נהב

10 | היה היה - 'מפעל הספר' / צוות הארכיון

11 | ענייני השעה - אין דרך אחרת / אילן בר

11 | תרבות ופנאי

טיפת מיתולוגיה / אהוד דור
פינת התובנה / בועז בש מרץ'
קווים לדמות / שבתאי פרידמן

13 | שביליסטים - יומן מסע / ניר רענן

14 | לקראת שבת

פרשות השבועיים / דובי זמר
אחרי הכל שיר
סוף פסוק

16 | שו"ת - תמר בר / דני נהב

עדכונים מהנעשה בקיבוץ

עדכוני תרבות / איריס רפאלי

תרבות בעידן החדש...

מסיבת סיום קורונה - ב-26.6.20 באורווה, משעה **14:00**. בערב ייפתחו מזנוני אוכל בתשלום (דרך התקציב). מכיוון שאנו בתקופה של מגבלות, בשל הקורונה, בכניסה יוצבו מאבטחים ולא תותר כניסה לאנשים שאינם גרים בהזורע. האירוע מיועד **רק לחברי ובני הזורע, החיים בהזורע**. בבקשה לא להביא אורחים מחוץ לקיבוץ. **הכניסה לאירוע מגיל 18**. תשריינו את הבייביסיטר!

3.7.20 - יום שישי בשעה 20:30 - "אז מה באמת היה לנו שם?" - סיפורה של להקת **הגשש החיזור** - הרצאה מלווה בקטעי וידאו נדירים. השתתפות מותנית ברישום מוקדם, תתלה הרשמה על לוח המודעות בשל המגבלות.

7.8.20 - ט"ו באב, חג האהבה - 'פואטרי סלאם' תוצרת הזורע. פואטרי סלאם הוא אירוע בו משוררים קוראים או מדקלמים יצירה מפרי עטם. כל מי שמעוניין לכתוב על אהבה, ולקחת חלק בערב - מתבקש ליצור איתי קשר.

28.8.20 - **ערב אריק קלפטון** - ערב משלנו

11.9.20 - **במסגרת אירועי קיץ של המועצה - הזמר גבע אלון** בהופעה אקוסטית בהזורע.

2.10.20 - **סרט הקולנוע '18 קילו של אהבה'** - סרטו של דני מנקין.

דני מנקין ויהונתן ניר ביימו ביחד את הסרט 'הדולפינ'; ועכשיו דני מגיע להזורע יחד עם אסף שאול (שמשחק בסרט **18 קילו של אהבה**) והם יספרו, לאחר ההקרנה, על הסרט ועבודתם המשותפת.

* **ריקודי עם עם לימור** - בחדר האוכל החדש, בימי ראשון, חזרו במתכונתם הרגילה. מוזמנים.

* **אורות בואדי** - כל מי שנשאר לו ציוד מוזמן ליצור איתי קשר, על מנת שאאסוף ואשמור לשנה הבאה...

שבת שלום! ■

על הספר מנדריני אחד פחות מאת טליה גולדמן כלב

תקציר הספר: "דמיינו שיכולתם להגשים את חלומכם, במחיר מותו של אדם אלמוני. איש לא יחוש בהיעדרו, מנדריני אי שם, אחד מיני מיליארד, תמורת הגשמת משאלתכם. בהשפעתו של תרגיל מחשבה פילוסופי, מסכימה אלמה, בינה לבין עצמה, ברגע של משבר, לתנאי שלפיו מנדריני פלוני ימות, בתמורה להגשמת משאלתה לפתוח בחיים חדשים. מנקודה זו מתרחשת שרשרת אירועים מהירה: היא מפוטרת מעבודתה, בעלה עוזב אותה והוריה נהרגים בתאונה. בד בבד, לצד דמותו של המנדריני שהקריבה, הנותרת חיה במחשבותיה ואינה מניחה לה, אלמה מתחילה מחדש. היא שבה מן העיר אל מחוזות ילדותה, שוכרת דירה לבדה במושבה הסמוכה לקיבוץ שבו גדלה, ובונה לעצמה יומיום חדש, תוך התמודדות עם הפרידה מהוריה והתרחקותו של בנה המתבגר, שבחר לנסוע עם אביו. בדרכה החדשה, נקרים על פניה טיפוסים המשיבים צבע לחייה, ביניהם אסף הקטן שהתייתם מאמו, סבו נוח, וחזירה אחת יוצאת דופן בשם סו, שמזכירה לה כיצד יש לחיות."

2014. זהו ספר דור שני לשואה במהותו והוא משלב בדיה ויסודות ביוגרפיים משפחתיים.

הזירה הפיסית, בה מתרחשת מרבית העלילה בספרך החדש, היא סביבתנו המוכרת – הקיבוץ והמושבה. עד כמה העולם האישי והביוגרפי הפרטי שלך, משתקפים בחייה הפנימיים והחיצוניים של הדמות המרכזית בספר – אלמה?

אני מאמינה שהסופר תמיד כותב את עצמו, גם כשהוא כותב פנטזיה בדיונית. יותר מזה, לרוב, גם בספריו השונים, הוא כותב בעצם את אותו סיפור, ברובד אחר, בלבוש שונה. למרות זאת, הספר הזה בניגוד לקודם, אינו אוטוביוגרפי והוא לחלוטין בדיה. כפי שטורחים ומציינים בעמוד הראשון של מרבית ספרי הפרוזה - כל קשר למציאות הוא מקרי. ברור שאת פרטי היומיום, הנוף והמנטליות, שאבתי מסביבת חיי, מהמדינה, מהעמק, מהבית.

אני מניחה שמי שמכיר אותי אישית, ימצא אותי בסיפור. אני לא אוהבת כשמחפשים אותי בטקסט, זו קריאה לא טובה. אני מעדיפה, למרות שזה קשה לקרובים אליי, שיקראו את הספר כאילו אינם מכירים אותי.

הספר משופע בדמויות ססגוניות, מקומיות, לעיתים טרגי-קומיות שנדמות כמוכרות כל-כך. עד כמה הדמויות הללו מבוססות על המציאות? האם את שואבת השראה מ'טיפוסים' אמיתיים שחיים בינינו, בעבר או בהווה?

אני כמובן מקבלת השראה מדמויות והתרחשויות מן

<<<

בימים אלו, סיימה טליה גולדמן כלב את מלאכת הכתיבה של ספרה השני. סיפור המעשה לוקח אותנו קרוב – למושבה פסטורלית הסמוכה לקיבוץ שבעמק, שם מתגלה לעצמה מחדש אלמה, אישה בשנות הארבעים לחייה. הספר, הכתוב בשפה קולחת ורבת רבדים, עוסק בתהליכים של חיפוש וגילוי עצמי, התמודדות עם אובדן וכאב וגם באהבה, חברות ובעיקר באנושיות, כנה ואמיתית. לרגל שבוע הספר ועם סיום כתיבתו, ראינתי את טליה על ספרה החדש וגם על הכתיבה ומקומה בחייה.
/ אילת ראטס

קודם כל - בשעה טובה ומוצלחת! ספרי לנו קצת על הרקע האישי שלך

הוריי הם יוצאי קיבוץ שפיים, הם עזבו את הקיבוץ לפני שנולדתי ואני גדלתי בנתניה. למרות זאת, חלק גדול מילדותי עבר עליי בקיבוץ, שם היו לי סבים משני הצדדים. כנראה לא במקרה אני גרה היום בקיבוץ.

היום, אחרי הרבה שנים של תסכול במציאת מקומי במקום עבודה, אני מאד נהנית מעבודתי כספרנית, בבית הספר היסודי בנהלל ומהנחיית שיעורי יוגה בקיבוץ.

למדתי נטורופתיה בצעירותי ובהמשך פילוסופיה מערבית באוניברסיטה. בשנים האחרונות, למדתי הרבה גם מעולם היוגה, ככה שאני בליל של מזרח ומערב וזה משתקף גם בספר.

ספר הביכורים שלי 'משהו ממני נשאר' יצא לאור בשנת

קטעים קצרים, כל פעם שעולה לי משהו לראש. אל תדחו ל'אחר כך' את כתיבת הרעיון או המשפט שעלה לכם בראש, כי כמו חלום שמתעוררים ממנו, הוא יימוג ויעלם אם לא תכתבו אותו. בניגוד למה שחושבים, לא צריך לצאת לפנסיה כדי לכתוב, אם תקדישו חצי שעה ביום להרהורים ושרבוטים - אתם בכיוון הנכון. אל תחכו ל'זמן נכון', כי אין כזה. נדמה לי שהייתה זו דוריס לסינג, זוכת פרס נובל לספרות, שאמרה פעם: "תכתבו, התנאים תמיד בלתי אפשריים".

מהי הכתיבה עבורך?

קשה לומר. אני מניחה שזהו צורך פנימי. ישנם שלבים בכתיבה בהם אני מאוד נהנית ולחלופין, יש תקופות שבהן מדובר בתהליך מייגע ומתסכל, במיוחד כשהוא נתקע. אם אני לא כותבת זמן מה, יש לי תחושת של ריקנות והחמצה. אני מרגישה שהכתיבה היא כמו ניסיון לתפוס מים בנהר ולכלוא חלק מזרם המחשבות שלי בתוך סיפור, ובכך לחלוק אותן עם העולם ולהנציח משהו ממני.

"אני מרגישה שהכתיבה היא כמו ניסיון לתפוס מים בנהר ולכלוא חלק מזרם המחשבות שלי בתוך סיפור, ובכך לחלוק אותן עם העולם ולהנציח משהו ממני."

בדומה לשאלה המוכרת, על ההבדל בין גידול הילד הראשון לילד השני - האם חווית הכתיבה של הספר השני, לעומת ספר הביכורים, הייתה שונה במהותה?

הספר השני היה לי הרבה יותר קל רגשית, בעיקר כי הוא כולו בדיה והוא נקי ממטענים משפחתיים מורכבים. כמובן, שכמו בכל תחום, ככל שמתאמנים - משתפרים.

האם את חווה את הכתיבה והחשיפה (שבהכרח מתלווה אליה), כתהליך קשה יותר בסביבה קיבוצית - סביבה נטולת אנונימיות משחררת (כפי שהיא גם מוזכרת בספר)?

החשיפה היא חשיפה, בין אם גרים בקיבוץ או בעיר והיא לא בהכרח חוויה לא טובה, להפך. אני חושבת שהכתיבה מאזנת אותי. אני מופנמת בבסיס והכתיבה עבורי היא אפיק, דרכו אני מוציאה את עצמי החוצה.

ובחזרה לספר - סיפור המעשה נפתח בשאלה פילוסופית-מוסרית כבדת משקל (ראו תקציר) המוכרת גם כ'פרדוקס המנדריני', שאלה שעולה במסגרת קורס פילוסופיה בו אלמה, הגיבורה שלנו, משתתפת. מול אותה מוסרנות רצינית, אקדמית, בה פוגשת אלמה, נראה שבחיי הפרטיים מתרחשת דווקא התרופפות מוסרית (בהמשך הספר אנו מתוודעים לגניבה מחנות ספרים וכמובן אותה 'עסקה', של חיי מנדריני

החיים, אבל זהו רק קצה החוט, שממנו נבנית בסוף דמות חדשה וחד פעמית. התהליך הוא קצת כמו בחלום, נכנסים קטעים מהיומיום, אבל החלום לוקח אותם לכיוון משלו, שקשה לחזות אותו לעתים.

ספרי לנו על הכתיבה - מתי ואיך התחלת לכתוב?

התחלתי לכתוב את ספר הביכורים שלי בגיל ארבעים. עד אז לא עברתי את הביקורת של עצמי. הבסיס שלו, משפטים ממנו, היו לי בראש שנים, ידעתי שיום אחד אכתוב את הסיפור המשפחתי, שבמרכזו אחות של סבי, שנספתה בשואה ושתמיד נאמר לי שאני דומה לה. התחלתי לכתוב במהלך ההיריון השלישי שלי. היריון הוא מן תקופת מעבר, ומבחינתי זו הייתה תקופת חסד, שבה הצלחתי לצלוח את המחסומים ולהתחיל לסגל לעצמי שגרת כתיבה. ההיריון השפיע גם על הכתוב - הגיבורה בסיפור היא בהיריון ותשעת פרקי הספר מצוינים בחודשים. ספר שעזר לי להתמיד ולהתמודד עם הכתיבה באותה תקופה, היה 'דרך האמן' של ג'וליה קמרון.

מהו תהליך הכתיבה שלך - איך סיפור נולד?

לא פעם שואלים אותי, איך את מספיקה לכתוב עם ילדים, עבודה וכו'. ובכן, רוב הכתיבה מתנהלת בראש - בזמן נהיגה, הליכה, מקלחת. המלצתי, תחזיקו מחברת בהישג יד ותכתבו. פשוט להעלות את הרעיונות על הדף בצורה חופשית. כשמתחילים להיאסף חומרים, אז צריך להתחיל לשמור על מסגרת ולעשות סדר. אני משתדלת שיהיה לי לפחות בוקר אחד פנוי לכתיבה, בשביל לעשות את הסדר הזה. בשאר הימים אני כותבת

תמורת הגשמה של משאת נפשה). מה המקום של השאלה המוסרית בספר? עד כמה היא משפיעה על ההתרחשויות?

למרות השיעור בפילוסופיה של המוסר, בו נוכחת אלמה, ואשר הופך את עולמה, השאלה המוסרית איננה עומדת במרכז הספר. היא אמנם ברקע, אבל העניין המרכזי שמטריד את אלמה, בעקבות אותה דילמה מוסרית פילוסופית, הוא קודם כל שהיא כלל אינה יודעת מה היא רוצה, ושאין דבר שהיא רוצה מספיק, עד כדי כך שיגרום לה בכלל לשקול שאלה כזו. אלמה אינה מייצגת בעיני התרופפות מוסרית. הקלפטומניה הספרותית שלה נובעת ממצוקה נפשית, ובחירתה להסכים לעסקת המנדריני, רודפת אותה. מסקנתה של אלמה, בסופו של דבר, היא שלא צריך להרוג מנדריני, שוב - לא מהכיוון המוסרי, אלא מכיוון שאי אפשר להגשים משאלות ולרוות מהן באמת נחת, ללא תהליך התקרבות שלנו אל עצמנו. אני מאמינה שאין חדש תחת השמש, ופה אפשר להתפלסף על טבע האדם וחולשותיו. אני חוששת, שרבים היו בשלב מסוים מתפתים לעסקה המפוקפקת ואפילו די בקלות, כפי שמודה מיכה (שהוא אחת הדמויות בספר, המקורבות לאלמה בהקשר זה) ומאיך, תמיד יהיו הבלחות של טוב לב ואנשים טובים בעלי מצפון, שעליהם, איכשהו, העולם עומד.

מה יש בה, באלמה, שמאפשר לה לשנות את עלילת חייה ולהגשים את שאיפותיה? דווקא היא, שבתחילה נדמית כ'אנטי-גיבורה' ובעלת אישיות פסיבית, מצליחה במקום שרובנו נתקעים בו.

אני לא חושבת שאלמה שונה מכל אחד מאיתנו. בדומה לה, בסופו של דבר, אין לנו ברירה, אלא להיות אנו עצמנו. אמנם נכון, שלולא אלמנט המנדריני שנוסף בסיפור הזה, השינוי אצל אלמה עלול היה לקחת לה הרבה יותר זמן. אבל גם במציאות, החיים מזמנים לנו, לא פעם, מצבים שהופכים את עולמנו, או לפחות נותנים להם בעיטה הגונה ומאלצים אותנו לעשות שינוי.

בספר יש התייחסויות רבות לבעלי חיים, כולל כמובן סו, החזירה, כדמות אהובה וכמעט אנושית, ואפילו הדמויות האנושיות הזכירו לי לרגע, את גיבורי האגדה 'מקהלת החיות מברמן' כשנאספו יחדיו בליל הסדר, כל אחד עם ה'שריטות' שלו. בנוסף, יש לא מעט

נגיעות ב'צער בעלי חיים' ואכילת בשר. האם רווחת בעלי חיים זה נושא שקרוב לליבך?

החזירה בסיפור היא קצת 'מרי פופינס', במובן זה שהיא מופיעה בחייה של אלמה ואחרים ועוברת איתם תהליך, עד שאינם זקוקים לה עוד. אני אוהבת להתבונן בבעלי חיים, אני חושבת שיש לנו הרבה מה ללמוד מהם וזה בא לידי ביטוי בספר, בהתבוננות של הגיבורה במיני ציפורים, חרקים ואף בצמחייה, המשתנה מעונה לעונה. בשנים האחרונות, נושא הטבעונות והסבל בתעשיית בעלי החיים מעסיק אותי מאוד. אני חושבת שאנחנו בתקופה קריטית, מבחינה אקולוגית, מוסרית. הקורונה היא דוגמא מאוד חיה וצועקת, עד כמה בני האדם הגזימו בכל - באינטנסיביות, בצפיפות, בחוסר הענווה והכבוד לטבע. בני האדם הם בעצם ה'חזירים' האמיתיים בעולם שלנו.

"נושא הטבעונות והסבל בתעשיית בעלי החיים מעסיק אותי מאוד. אני חושבת שאנחנו בתקופה קריטית, מבחינה אקולוגית, מוסרית. הקורונה היא דוגמא מאוד חיה וצועקת, עד כמה בני האדם הגזימו בכל - באינטנסיביות, בצפיפות, בחוסר הענווה והכבוד לטבע"

התמודדות (או אי התמודדות) עם אובדן, היא מוטיב שחוזר בספר שוב ושוב, דרך טרגדיות של חיים שנגדעו, פרידות ויתמות. האם העיסוק בכך בכתיבה, עוזר לך להתמודד עם הנושא הזה בחיך הפרטיים?

אני עוסקת בפחד לאבד. הפחד מאיבוד הורים שמזדקנים, הפחד מהתרחקות של ילדים, שגדלים ועוזבים את הבית. בספר, האבדות הללו מביאות את אלמה לפגוש את עצמה מחדש. בנוסף, כפי שצינתי בתחילת הריאיון, סופר נוטה לשוב ולכתוב את עצמו ולהעביר את אותה תחושה דרך סיפורים שונים. אני מניחה שמה שהיה מהייתי בת הדור השני ותחושת האובדן שספגתי, זלגה גם אל תוך הספר הנוכחי.

ולסיום, מתי הספר ייצא לאור ונוכל לאחוז בעותק ממנו?

זו שאלה שגם אני שואלת. כתב היד נשלח בימים אלו להוצאות הספרים (שמצבן, כמו הרבה עסקים במדינה, בתקופת הקורונה, לא פשוט) ואני מקווה לטוב.

תודה רבה לטליה על הריאיון ובהצלחה בהוצאת הספר

■ לאור

נעמי שחם

בשבוע שעבר נערך אירוע פרידה של המרפאה מנעמי שחם, לאחר 26 שנים בהן שימשה כמזכירה הרפואית. להלן חלק מן הדברים שנישאו באירוע:

דברים שהקריאה הזר ירון – רכזת הבריאות

נעמי, אני מכירה אותך הרבה מאוד שנים. כשהייתי ילדה, היית בשבילי אמא של עיריית, חברתי מהשכונה. כשבגרתי, היית המטפלת שלי במוסד במשך 4 שנים, מכיתה ז ועד י'. באותה תקופה, התוודעתי לאישיות שלך, שרק לימים הבנתי עד כמה היא ייחודית וכמה בת מזל הייתי אז. היית אימהית, עוטפת, מכילה, מתחשבת ומלווה. לימדת אותנו איך נראית דאגה אמיתית לזולת, איך מדברים בגובה העיניים, איך נראית חמלה לאחר, לשונה ולחלש. אני לא זוכרת שיחות על הדברים האלה, למרות שבטח היו. אני בפשטות זוכרת את הדמות שלך מאותה תקופה, וסיטואציות שאת היית חלק מהן. זוכרת את האנרגיות, את הנתינה, את החום האנושי. מטפלת, באותה תקופה, הייתה המון, אבל כנערה לא תמיד הבנתי את המשמעות של הדברים.

מאז עברו הרבה שנים, עבדת במרפאה והיית נכס שאין כמותו למערכת ולכל קיבוץ הזורע. למרות שלא הייתי כאן, אני יכולה לומר זאת בבטחה.

עברת בעבודתך שנים של טלטלות רבות ושינויים אינספור במערכת הבריאות, בקופת החולים ובקיבוץ. כל כך הרבה דברים השתנו בשנים האלה, גם צוות המרפאה התחלף, אנשים באו והלכו, מטופלים השתנו, סגנונות העבודה בקופה ובמערכת הבריאות הישראלית השתנו, טיפולים, תרופות חדשות, שיטות אחרות. ואת נשארתי, כסלע איתן ויציב, בין המערכות הישנות והחדשות, בין הקיבוץ השיתופי והמתחדש, מגשרת, מתווכת, תומכת, מסבירה, מרגיעה, מפשירה, ותמיד עם שפע של סבלנות ומאור פנים.

נעמי, למרות שאת לא אחות במקצועך, את לגמרי פלורנס נייטינג'יל. בתפקידך במרפאה, היית, לא אחת, החוד והחנית - מי שפגשה את החבר הכואב או הבודד, כאשר הגיע למרפאה, או לאחר שיחה מסעירה ומטלטלת כשיצא מפגישה עם הצוות המקצועי. עמוד תווך עבור הצוות והחברים, תמיד שם כשצריך. מסדרת, מארגנת, תופרת את כל החבילה, אוספת קצוות, מיידעת וסוגרת

פינות. ליווית חברים גם דרך החברות בקיבוץ, ושכנות, ותמיד מתוך אמונה בחברות, בסולידריות ובערכים של אהבת האדם.

בשנה האחרונה שיתפת אותי, לא אחת, בתחושה שהגיע הזמן לסיים. היה לך חשוב לפרוש כשאת עוד בשיא, כדי שתוכלי להגשים עוד חלומות ולהספיק לעשות דברים שהעבודה נגסה בהם, כמו משפחה, נכדים. אבל לאורך כל הדרך ציינת שאת לא עוזבת לגמרי ותמשיכי להתנדב ולתרום. ואכן, פעמים רבות את משמשת כחברה טלפונית עבורי, ומוקפצת ל'מילואים' כשצריך, מתוך מחויבות עמוקה, ניסיון שאין שני לו, רגישות ויכולת מיוחדת לראות את כל התמונה ולגייס אמפתיה לכל מצב.

אני מאחלת לך עוד שנים רבות של הנאה וסיפוק מכל מה שאת עוד מתכננת לעשות. שתעניקי גם לעצמך מהטוב שנתת והענקת לאחרים. שתגשימי לעצמך חלומות ותיהני מהמשפחה הנפלאה שלך.

באהבה ובהמון המון הערכה,

בשם אגף הבריאות וכל קיבוץ הזורע,

■ הדר

דברים שהקריאה נעמי שחם

ב-10/7/1993 התחלתי את עבודתי במרפאה, לאחר 25 שנים שעבדתי כמטפלת של ילדי הקיבוץ, מגיל שנה ועד גיל 18. החלטתי, לאחר שהגעתי לגיל 50, שהגיע הזמן לעשות שינוי.

חווה ירון ז"ל, המזכירה הותיקה, קיבלה אותי ולימדה אותי מושגי יסוד בהבנת תפקיד המזכירה, ובמקביל השתתפתי, יום בשבוע, בקורס מזכירות רפואיות ולמדתי את רזי המקצוע. ד"ר ניר גיא ז"ל, הרופא הצעיר במרפאה, פיתח אז תוכנת מחשב חדשה למרפאות, ואמר לי: כל רעיון שיש לך במחשוב המשרד - תציע ואני אבנה. כך נוצרה תוכנה מיוחדת למרפאת הקיבוץ, בה רשמתי את התורים שקבעתי עבור החברים, לרופאים מקצועיים ולבדיקות, ולכל חבר הוצאתי מכתב ממוחשב, המפרט את התור המתוכנן. לאט לאט נוספו עוד פונקציות, ובעצם כל מה שביקשתי - ניר יישם.

עבורי הכל היה חדש: הכרת המחשב, הכרת עבודה משרדית, מרפאות, רופאים. באותם ימים חברי הקיבוץ לא ידעו להזמין תורים ו-2700* עוד לא הומצאה, כך שכל בוקר הייתה מונחת על שולחני רשימה ארוכה להזמנת תורים למרפאות מקצועיות. גם מרפאות יקנעם בקושי נבנו, ובכל בוקר הגיעה מונית להסעת החברים לחיפה, עד שהגיע אבנר והתנדב להיות הנהג של החברים. מאז הוא משרת במאור פנים את המרפאה ואת החברים בהסעות. והיה האמבולנס ותורנויות הנהגים. עם מותו של נדב נפרדנו גם מהאמבולנס.

במרפאה היה אז צוות גדול: אוה, נעמי שורוב, עמליה, לסלי, עליזה, הדסה, ומריה. שר"פ עוד לא הומצא, האחיות - כל אחת בתורה - הייתה תורנית עם טלפון נייד. הקריאות מהחברים היו לפעמים מוצדקות, אבל לעתים גם קצת ל"ליטופים" והרגעות. גם לא היו מנקות במרפאה, ובכל שישי התחלנו את הבוקר בניקיון המרפאה בו השתתף כל הצוות.

הימים השתנו ובצוות היו חילופים. הדר הצטרפה לתקופה קצרה, נטע הגיעה הודות ללירי, לילך באה ועזבה, מיכל וורוניקה גם הן באו ועזבו והצטרפה גלינה. גם הרופאים התחלפו: אודי הר שמש הנמרץ, אסף הרופא הנחמד וכמובן מירב הנפלאה. גם הרכזות/רכז התחלפו: נורית הרפז הכניסה אותי לצוות, אחריה באה תמר בר, אותה החליפה מרים וילפנד, אחריה דבורה כדיר, טובה דור והבן יקיר נחשון וכעת הדר. כשבגרתי וירדתי לחצי משרה, הצטרפו אליי כמזכירות יעל טיקטין, שולמית ונעמי שורוב.

ואני, אי של יציבות, מתמידה בישיבה על כיסא המזכירה ומסביבי כולם באים והולכים. הרבה דברים קרו לי, נכדים נולדו וגם נין ראשון, היו ימים משמחים וגם ימים קשים ועצובים. תמיד שמרתי על אופטימיות. השתדלתי לקבל את הבאים למרפאה בחיוך ולתת הרגשה טובה. התפקיד כלל עזרה בהזמנות תורים, הכנת טפסי 17, ארגון טפסים, עצות והנחיות לקראת בדיקות, החזרים כספיים, ארגון הסעות לחברים וחיפוש נהגים כל יום למרפאות.

בסיכום של רבע מאה, אני יכולה להגיד כי אהבתי את עבודתי, הייתי קשורה מאוד לכל מי שעבדתי איתו ואהבתי את הקשר עם המבוגרים והצעירים, שהגיעו למרפאה.

רגע לפני משבר הקורונה, הגעתי להחלטה לסיים את עבודתי במשרד המרפאה (לעזוב מרצוני ולא שמישהו יגיד - הגיע הזמן שלך לסיים) ולהעביר את השרביט לדור חדש. לשמחתי, פלורה התיישבה על הכיסא שלי בשמחה, ולומדת במרץ ורעננות את התפקיד. ביום הראשון העברתי לה את גישתי: הכי חשוב, לקבל בחיוך ובנכונות לעזור את המגיעים למרפאה. את חוקי המשרד תלמדי בהמשך.

תודה לכל מי שעבדתי במחיצתו ולאלו שממשיכות/ממשיכים בעבודתם בצוות הנפלא.

■ נעמי שחם

לנעמי - תודה גדולה, על שנים רבות של שירות מעולה ואדיב, ובהצלחה בהמשך הדרך, מכולנו.

ספרים עם לב, ספריות עם נשמה / יעל כרמי

לימים שלפני הקורונה, ימים בהם אפשר היה לגעת, להריח ולמשש.

מאות מתוך המנויים פנו אלי וביקשו להירשם לספרייה הדיגיטלית וגם קיבלו קודים, שרכשנו עבורם לאתר 'עברית', לקריאת ספרים דיגיטליים. אפילו אני, שאוהבת להחזיק ביד ספר, לקרב אל האף ולהריח את ריח הדבק והדפים, התמכרתי לקריאה הדיגיטלית. בנוסף, ארזנו מאות שקיות עם ספרים, לפי בקשות שקיבלנו מקוראינו. חודש יוני הוא החודש של 'שבוע הספר'. השנה, בעקבות המצב, התבטל המוסד הנהדר הזה, שהתחיל ב-1926. זוכרים, שבלה שני שלנו, הוכתרה בשנה שעברה למלכת הקריאה בספריית הזרע? לקחתי איתי את המנהג הזה גם לקריית טבעון וערכתי השבוע סטטיסטיקה, לבדוק מי הם מלכות ומלכי הקריאה בספרייה. בכל זאת חודש הקריאה, גם אם אין חגיגות ודוכנים, ואני שמחה על כל ספר חדש שיוצא. בספרייה בקריית טבעון יש כ-6,000 מנויים וכ-54,000 כותרים. 3 משפחות הגיעו למקומות הראשונים והן קראו השנה, בממוצע, 420 ספרים לכל משפחה. הזמנתי אותם להצטלם בספרייה, כדי לחגוג את חג הספר.

הספר הנקרא ביותר השנה, אצלנו בספרייה, הוא 'אתי החיים משחק הרבה' של דויד גרוסמן, עם 94 השאלות. אחריו 'נער האופניים' של אלי עמיר, עם 68 השאלות. ובמקום השלישי - 'החברה הגאונה' של אלנה פרנטה, עם 56 השאלות. הילדים והנוער קוראים את 'הארי פוטר', 'יומנו של חנוך' ו'יומני החנונית' ועוד הרבה ספרי הרפתקאות, מתח ומסתורין.

הנה שלושה ספרים שקראתי לאחרונה ואהבתי:
 'זמן שאול' מאת עמליה רוזנבלום,
 'רעה צעירה ויפה' מאת טומי וירינחה,
 'שירת סרטני הנהר' מאת דליה אוונס.

חזרנו, במגבלות הקורונה, עם מסיכות, לוח שקוף חוצץ על הדלפק, אלכוג'ל וכל השאר. עדיין אי אפשר לשבת או לשחק באגף הילדים. 'כשאני נכנסת לספרייה, אני מרגישה כאילו אני נכנסת למקדש קטן', אמרה לי אחת המנויות בספרייה בקריית טבעון, בשבוע שעבר.

וכשאני מדליקה בכל בוקר את האור בספרייה, אני נשבעת לכם, שאפשר לשמוע את שמחת הספרים ומשק הדפים בין המדפים.

בתחילת פברואר קיבלתי לידי את ניהול הספרייה הציבורית בקריית טבעון. זוכרים שהיה פעם חודש כזה? פברואר? בלי מסיכות, אלכוג'ל, או שמירת מרחק, והקורונה הייתה רק בגדר שמועה סינית רחוקה? הספקתי לעבור חודש חפיפה עם המנהלת היוצאת והופ!! נסגרנו, באשמת המגיפה העולמית.

הספרייה הגדולה והיפה, בעלת שתי הקומות, בתוך מרכז ההנחה בקריית טבעון, דממה. החדרים הוחשכו, הסדנאות וההרצאות בוטלו והאודיטוריום עמד שומם. נדמה היה כאילו עולם התרבות עמד מלכת. קשה לראות מקום מפואר כזה, מלא בתרבות, על כל גווניה, שקט וריק. הספרייה, אפלה ודוממת, עמדה במקומה כמו חיה גדולה הנכנסת לתרדמת חורף.

אני, שמאמינה מאז שהייתי ילדה, שיש חפצים עם לב ונשמה והם מדברים זה עם זה, דמיינתי את הספרים בספרייה מצטופפים זה אל זה. מדפים א'-ה' מתקרבים לחבריהם במדפים ו'-י' ומדברים: 'שמעתם? סגרו אותנו. כל כך קיוויתי שמישהו ישאל אותי, ייקח אותי לביתו, יתיישב בכורסה האהובה עליו ויקרא בי'.

קשה לראות ספרייה סגורה. המשחקים מסודרים בארונות, ספרי הילדים במקומם, ופינת המחבואים המכוסה ביולון, שכל ילדי הספרייה אוהבים להתחבא בה, שקטה וריקה מצחוקים מתגלגלים.

בימים של קורונה הספריות הפכו למקום של נחמה. מקום שפוי, בו תמיד אפשר למצוא ספר אהוב שכבר קראנו בו, ובכל פעם שאנחנו חוזרים אליו, מרגישים קצת כאילו חזרנו הביתה. אצל קוראינו נבנה געגוע

יום הספר העברי הראשון 1926. מתוך בלוג הספרייה הלאומית

בית הקברות הישן עולה לאתר CemoMemo

בימים אלו, התחלתי בפרויקט העלאת כל 78 הקברים ו-6 לוחות הזיכרון, שנמצאים בבית הקברות הישן והיפהפה שלנו, לאתר האינטרנט [CemoMemo](#). משום שזהו אתר אינטראקטיבי, בו יש לחברי הקיבוץ מקום לתרומה ומעורבות, אני מוצא לנכון להסביר על מטרת השימוש באתר וכיצד ניתן להיות שותפים בו.

א. מהו אתר CemoMemo?

זהו אתר חינמי, המאפשר לצפות בכל מצבה בבית הקברות (שהועלתה לאתר), ובמידה ורוצים בכך, גם למצוא את מיקום הקבר וללמוד פרטים על מי שקבור בו. בתמונה 1 ניתן לראות את חלקו העליון של דף הבית, עם תיבת החיפוש, בה ניתן לרשום שם של נפטר, כדי לאתר את התמונה הספציפית של המצבה ולהתוודע לדמותו. כמו כן, בדף הבית מופיעים הקברים האחרונים שעלו לאתר (לא מופיע בתמונה כאן). האתר קיים גם כאפליקציה לנייד, מה שמאפשר לנווט אל מקום הקבר (פס כתום עליון בתמונה 3) ולהשתמש במידע בשטח, ללא צורך במחשב.

ב. כיצד ניתן 'לשוטט' בתוך האתר?

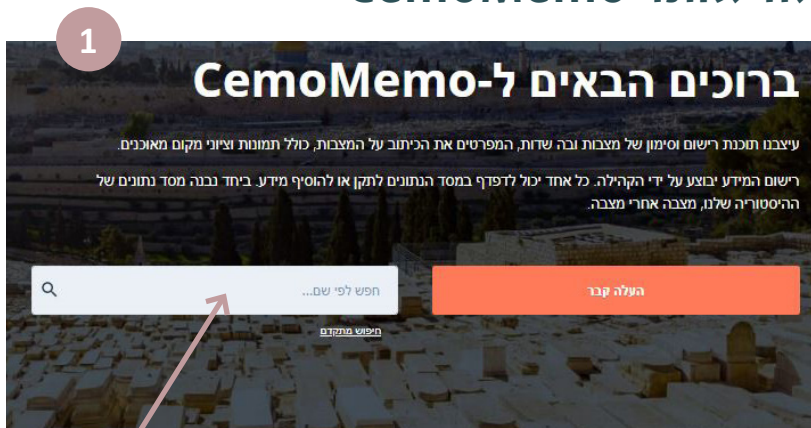
לאחר הכניסה לאתר ואיתור הקבר המבוקש (לדוגמה, בתמונה 2 - מצבת קברו של ברנהרד שיפר ז"ל) לוחצים על תמונת המצבה ואז עולה הגיליון, עם כל הפרטים שנרשמו לגבי האדם הקבור במקום.

ג. מה הן הציפיות שלי לגבי מעורבות החברים?

המיוחד באתר זה, שהוא מאפשר לכל אחת ואחד לערוך את גיליון הנפטר ולהוסיף פרטים: מידע, תמונות, קישור למקור ביבליוגרפי וכדומה. על מנת לערוך את המידע, יש ללחוץ על התיבה 'הכנס למצב עריכה' (ראו בתמונה 3) הנמצאת מתחת לתמונה שבמרכז הגיליון.

בתקופה הקרובה, אעלה את כל המצבות לאתר (בהמשך, אני מתכוון לעשות אותו הדבר גם בבית הקברות החדש) ואשמח אם חברים ייכנסו לאתר, יכירו אותו ובהמשך גם יתרמו מידע כרצונם, לנפטר שיש להם נגיעה אישית אליו. מומלץ גם להוריד את האפליקציה לטלפון הנייד. אשמח לסייע לכל אחת ואחד שמעוניין/ת להתוודע לאתר ולהשתמש בו.

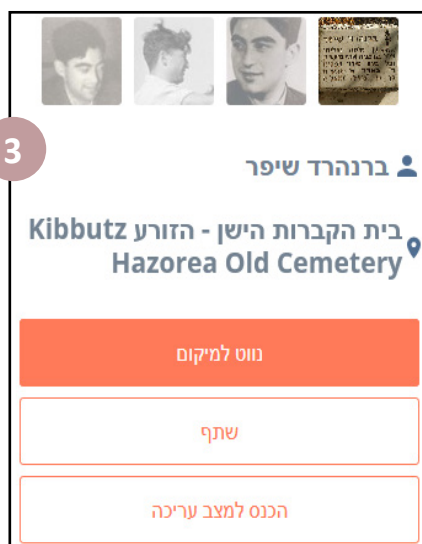
דני נהב

חיפוש

להיכנס לגיליון

נווט

עריכה

מפעל הספר

'מפעל הספר לחבר' היה יריד פנימי שנערך מידי שנה בקיבוצים, החל באמצע שנות הארבעים. התנועות הקיבוציות סייעו בארגון הירידים ואירועי התרבות שנערכו במהלכם, וכמובן העמידו במרכז המכירה את הספרים שהוציאו לאור בעצמן, במסגרת הוצאות הספרים שלהן. כל חבר היה רשאי לקבל ספר אחד או שניים מתוך המבחר שהיה, והייתה זו הזדמנות מיוחדת (ואולי יחידה) להעשרת ספריותיהם הפרטיות של החברים. / צוות הארכיון

מפעל הספר, רנה לביא, עזרא מילא וחיים סלע

אדי ויונתן מרוז

רעה ברקאי

דן ברנר וגדי ברנר

מאיר נהב

צילומים: אשר בנארי, 1967. מתוך אוסף ארכיון הזורע והספרייה הלאומית. צילומים נוספים [באתר הספרייה הלאומית](#)

אין דרך אחרת / אילן בר

מי לא שמע על שקמה שוורצמן ושלושת אחיה מתמרת? ארבעת בני משפחה זו ייסדו, מארגנים ומובילים את מחאת הדגלים השחורים, לשמירה על הדמוקרטיה, למלחמה נגד האבסורד, הבלתי סביר בעליל, של כהונת ראש ממשלה שנאשם ונשפט בעבירות שוחד, מרמה והפרת אמונים!

מזה קרוב ל-3 שנים מתקיימות, מדי שבת בערב, הפגנות בעפולה – נגד השחיתות ותוצאותיה, שהובילו ל-3 מערכות בחירות ולהקמתה של ממשלת הבושה והביזיון הלאומי, המנופחת והבזבזנית ביותר בתולדות המדינה, שהוקמה כדי להבטיח את התמיכה בעומד בראשה.

כולם יודעים זאת, אבל למה לא מצטרפים להפגנות ולמחאות, המתפשטות ומתרבות בכל הארץ?! חלקן ותיקות ומתמידות, כמו הפגנות עפולה, חלקן חדשות ומתחדשות. והמיוחד ביותר – מתרבים הצעירים המשתתפים ומארגנים את ההפגנות. אבל איפה צעירי (וגיל הביניים) של הזרע?? של רוב יישובי הסביבה והעמק??

מפגינים בכיכר רבין, נגד השחיתות השלטונית ולהצלת הדמוקרטיה

קומץ של חברות (בעיקר) ומעט חברים מהזרע, השתתפו בהפגנות אלו. רק פעם אחת הצלחנו למלא מיניבוס (או מידיבוס?) של תושבי הזרע להפגנה בתל אביב - כל הכבוד! זכר לימים עברו...

אבל ההתמדה וההמשכיות חשובות ביותר!

קל להגיד: "מה זה עוזר? מה השיגו ההפגנות והמחאות? עד כה, המצב הולך ומחמיר." זה נכון, אבל אין לנו דרך אחרת! והדרך הזו חשובה, ובתקווה שהיא עוזרת ותעזור! עורכי הדין, שמגישים ומנסחים בעמל רב עתירות לבג"צ, צריכים להרגיש תמיכה ועידוד! בתי המשפט צריכים להרגיש מחאה גדולה ומתרחבת במדינה, כדי לשמור על הדמוקרטיה ולא לפחד ולהיכנע לאלימות ולאיומים!

אין לנו ארץ אחרת (לרובנו...) ואין לנו דרך אחרת! אני קורא לציבור שלנו, ושל סביבתנו במועצה ובעמק – להתעורר! לתרום את המאמץ, הלא גדול, של הפגנה במוצאי שבת בעפולה, ולפעמים להרחיק לת"א, בהזדמנויות מיוחדות.

תרבות ופנאי

טיפת מיתולוגיה / אהוד דור

תסביך קסנדרה – קללת קסנדרה

קסנדרה, בתו של פריאמוס מלך טרויה, נחשבה ליפה מכל בנותיו. יופייה הרב סחרר את ראשו של האל אפולו, שהתאהב בה ואף העניק לה את כושר ה'נבואה' ובלבד שתתרחצת לו. אלא שקסנדרה לא נענתה לחיזוריו. אפולו הזועם לא יכול היה ליטול ממנה את כוח הנבואה שכבר נתן לה, ועל כן קילל אותה, שנבואותיה אמנם תהיינה נבואות אמת – אך איש לא יאמין להן.

קסנדרה ניבאה את פרוץ מלחמת טרויה, אך איש לא האמין לה. היא הזהירה מפני גרירתו של הסוס הטרויאני לתחום העיר – וגם הפעם, איש לא הקשיב לה.

בתום המלחמה, לקח אותה אגממנון מלך מיקנה, כפילגש שבויית מלחמה, ושב איתה לארצו. בדרכם חזרה לארמון ניבאה לו קסנדרה, כי אישתו המלכה והמאהב שלה ירצחו אותו באמבט, מאחר והקריב את בתם איפיגניה לפני ההפלגה לטרויה. ועוד הוסיפה קסנדרה, שגם היא עצמה תרצח על ידי שניהם.

אגממנון לא האמין לה ונבואותיה של קסנדרה התגשמו במדויק. כך קיבלנו את הביטוי: **תסביך קסנדרה** או **קללת קסנדרה**, שמשמעותם: יחס של זלזול, חוסר הקשבה וחוסר אמון לבעלי אזהרות מבוססות ומשמעותיות.

שבת שלום (בלי נבואות ואזהרות)

אהוד דור

אווילין דה מורגן, קסנדרה על רקע טרויה הבווערה, 1898

להרחיב ל-2 חלוקות נוספות:

6א - אינטליגנציה תוך-אישית הבנתית/ניתוחית -

היא היכולת להתבונן פנימה, מעבר למחשומי האגו והתת מודע ולהבין גם את המגרעות, גם את היכולות וגם את הגורמים לאופן חשיבתנו ואופן התנהלותנו (מדוע אמרתי ועשיתי כך וכך? מי אני במהותי?)

6ב - אינטליגנציה תוך-אישית יישומית -

היכולת ליישם את ההבנות הפנימיות שלי לגבי עצמי, 'לתקן' את עצמי או להשתנות/להתפתח למישהו אחר באופן מודע. לדעתי, יש אנשים שלמרות המודעות הפנימית הגבוהה שלהם, לא מצליחים ליישם את ההבנות האלו לשינוי פנימי אפקטיבי. אלה שכן מצליחים, הם בעלי אינטליגנציה גבוהה בתחום זה.

7א - אינטליגנציה בין-אישית הבנתית/ניתוחית -

היא היכולת להבין, כיצד ומדוע אנשים אחרים פועלים וחושבים (למשל פרופיילרים, יועצים או פסיכולוגים טובים במיוחד)

7ב - אינטליגנציה בין-אישית יישומית -

היא היכולת להשפיע על אנשים אחרים, בהתאם לאותה הבנה/ניתוח (למשל, מאמנים אישיים טובים ומניפולטורים מעולים דוגמת ביבי).

לדעתי, אנשים בעלי יכולות גבוהות בתחום זה, הם בעלי אינטליגנציה בין-אישית הבנתית/ניתוחית מודעת גבוהה, אבל לפעמים ההבנה שלהם דווקא מתרחשת באופן לא מודע. פעולותיהם ומעשייהם נובעים מהבנה זו, וכך הם מצליחים להשפיע על אחרים בסביבתם. לפעמים, בעלי יכולות אלו הינם סוציופתיים מוחלטים, כלומר חסרי אמפתיה לזולת. אדם אחר בשבילם הוא רק 'כלי', שהם יכולים להשתמש בו לצרכיהם ובכך הם משיגים יתרון נוסף!

אני חושב, שמנהיגים דוגמת היטלר, מוסוליני, פוטין, ארדואן, ביבי וטראמפ, הם בדיוק כאלה - בעלי אינטליגנציה בין-אישית יישומית גבוהה, אך הם מנצלים זאת כדי לקדם את מטרותיהם האישיות, שרידותם, עוצמתם וכבודם. זאת לעומת מנהיגים שהכריזמה שלהם נובעת מאמונה בדרך וטובת העם, דוגמת גנדי, קנדי, צ'רצ'יל, בן-גוריון, בגין ורבין ז"ל.

לסיכום, לנו ולאחרים יש אולי רמות אינטליגנציה נמוכות בתחומים מסוימים וגבוהות בתחומים אחרים. אילו אינטליגנציות גבוהות יש לכם? אילו יש לאחרים?

■ שתהיה לכולם שבת של מחשבה אחרת!

אינטליגנציות מרחבות

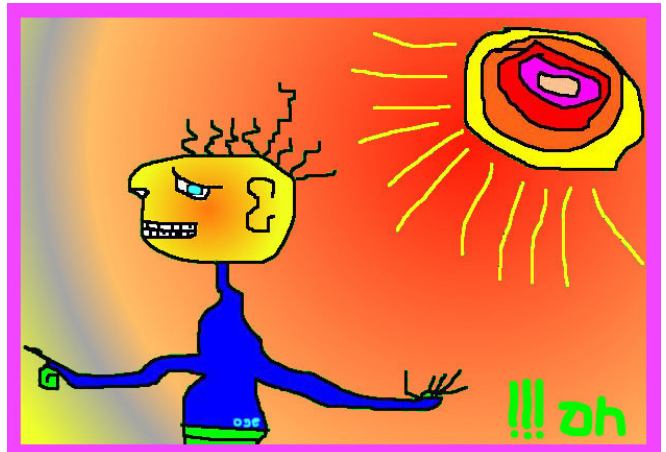
כיום, מקובל למדי להפריד את המונח אינטליגנציה לכמה סוגים נפרדים, היות שבמציאות ניתן בקלות להבחין, למשל, באדם בעל 'אינטליגנציה מתמטית' גבוהה, אבל באותו הזמן, ה'אינטליגנציה הבין-אישית' שלו או ה'אינטליגנציה המרחבית' שלו, עשויות להיות נמוכות להפליא.

מקובל לחלק את האינטליגנציה לשמונה סוגים:

- 1. לשונית/מילולית** (למשל ניטשה, טולסטוי, אסימוב, סקוט-קארד וחיים שפירא נחשבים גאונים בתחום זה)
- 2. לוגית/מתמטית** (איינשטיין, ניוטון, הוקינג, לייבניץ, מקסוול ועוד רבים בתחום פופולרי זה)
- 3. מרחבית** (ציירים ופסלים כגון פיקאסו ודה-וינצ'י, מהנדסים בולטים וכנראה שגם טייסים טובים)
- 4. מוסיקלית** (מוצרט, באך, בטהובן, ג'ון לנון, פול מקרטני, לאונרד כהן ועוד רבים)
- 5. גופנית/תנועתית** (יוסיין בולט, מייקל ג'ורדן, מוחמד עלי, נדיה קומנץ', ליונל מסי...)
- 6. תוך-אישית** (פירוט בהמשך)
- 7. בין-אישית** (פירוט בהמשך)
- 8. נטוראלית** (הבושמים באפריקה, האבוריג'נלס באוסטרליה, זוכי הסדרה ALONE...)

אני מאוד מאמין בגישת ריבוי האינטליגנציות ורואה כל יום דוגמאות לחלוקות שלה, אבל אני סבור שאת האינטליגנציה התוך-אישית והבין-אישית ניתן וצריך

קווים לדמות

חממם. צייר: שבתאי פרידמן

קטע 32: זהירות, אסון אקולוגי בנחל אשלים!

קומות מתחילה ירידה אל אחד המקומות המסוכנים בנגב – **נחל אשלים**. שביל ישראל חוצה כאן את אחד האסונות האקולוגיים החמורים שקרו אי פעם בארץ. האסון הזה נגרם ע"י **מפעל הכימיקלים רותם אמפורט**, שהציף את נחל אשלים, אחד הוודיות היפים ביותר במדבר יהודה, במשהו כמו 200 אלף קוב של תמיסה חומצית. שביל ישראל והשביליסטים שעליו מתעלמים משלט 'אין כניסה לשטח', וחוצים אפיק לבנבן משרידי החומצות שעברו כאן, בדרכן למדבר יהודה. ברור שעדיף היה לחבוש כאן את 'מסכות הקורונה' בנות ימינו, אך מה לעשות – השנה היא 2018, לא 2020. מעט אחרי המעבר בנחל אשלים, ללא נפגעים לכוחותינו, פוגש הכוח לפתע שיח גדול, מעניין ולא מוכר. על השיח מטיילות להן בשלווה אלפי **חיפושיות משה רבנו**, דבר המעיד, ללא צל של ספק, על כך שהמדובר הוא ב**שיח הסנה**, שעלה באש ולא נשרף (או לא אוכל), ומתוכו קרא אלוהים אל משה רבנו. מתוך השיח המדהים הזה קורא עכשיו אלוהים בכבודו ובעצמו גם אל השביליסטים, לאמור: "המשיכו בדרככם ללא מורא, גם אם קטע 32 קצת משעמם פה ושם!" ואכן, הדרך ממשיכה דרומה, בחבל ארץ שאין בו ולו פיסת צל אחת לעצור בה, להפסקת הקפה השלישית של היום. טעות! יש צל גם כאן! פינה מוצלת להפליא מתגלה לכוח מתחת למסוע, שמוליך את הפוספטים ממפעלי ים המלח אל מסוף הרכבת ב**מפעל אורון**, לשם יגיעו בעוד חצי שנה הולכי שביל ישראל, בדרכם ל**כרכולת הגדולה**, מעל המכתש **הגדול**. טעמו של הקפה של גיל משתבח, כתוצאה מהצל וממעבר הפוספטים במסוע שמעלינו, ואנחנו מוכנים נפשית לקילומטרים האחרונים, עד לנקודת הסיום ב**מצד תמר**. אין צל בין שרידיו המעניינים של המצד הרומאי-ביזנטי הזה, מהמאה השלישית לספירה, לכן מתיישב הכוח במנהרה שמתחת לכביש 25, המוליך מדימונה לאילת. נהנים מאד מתה הצמחים של יוסי שמע, ומחברתם של גבריאל (ב' דגושה) השוויצרי, ידידנו מקטע 31, ושל מספר שביליסטים צעירים שעושים את דרכם בניגוד אלינו, צפונה. הכל מוכן לקראת קטע 33: נחל צפית והמכתש הקטן!

■ בשם השביליסטים – ניר רענן

שינה טובה עוברת על הכוח בעיר הנבטית **ממשית**, בתוך שקי שינה מהבית, על מזרונים של רשות שמורות הטבע, עם חלומות נעימים על קטע 31 שהסתיים אמש. וגם עם תקווה בלב, שבקטע 32 יהיו פחות זבובים מאשר בקסטרופה של אתמול. קטע 32 מתחיל בשבת של חודש אפריל 2018 ב**באר אפעה**, שנמצאת באזור המפעלים הפטרוכימיים של **מישור רותם**, ומסתיים אחרי 17 ק"מ ב**מצד תמר**, המוכר למי שמדרים בכביש מדימונה לאילת ומסב את מבטו שמאלה, כמה קילומטרים לפני הפנייה ימינה למכתש הקטן. קטע לא קשה להליכה, אבל קשה בכל הכרוך להקפצת מכונית שתחכה לנו בנקודת הסיום, בלי שתיחמס ע"י המקומיים, היא או אחותה – המכונית שממתינה לנו בנקודת ההתחלה שבבאר אפעה. מי שפותר לנו את הבעיה הוא סולימאן הבדואי, שומר מטמנת אפעה, שנוסע איתנו לנקודת ההתחלה, מקבל את מפתחות המכונית וחוזר איתה למקום בטוח – מטמנת אפעה... יש בדואים טובים בנגב! קטע 32 הוא קטע מעבר בין ערד למכתש הקטן, ויש קטעים מרתקים ממנו בארץ ישראל (אתם יודעים מה? אפילו בחו"ל!). הקטע מתחיל ב'שוטטות' של 1.5 ק"מ בגבעות נגביות חשופות, לא הכי מעניינות, בסיומם מאבד הכוח אחד וחצי מאנשיו (אבא + ילד), שמעדיפים לחזור לנקודת ההתחלה ולנסוע לממשית - מקום המנוחה הלילי של הכוח. זאת במטרה להשקיע יום עבודה וכמה מאות שקלים ב**שוק הנבטי** הססגוני, שפותח את שעריו בדיוק היום (ובס"ה פעמיים בשנה). הנוף מתחיל להשתפר, כאשר לורן מובילה את השביליסטים במעלה תלול אל הר ששמו בישראל **הר קומות**, מפסגתו נשקפים מרחבי הנגב המרכזי. מהר

פקח רשות שמורות הטבע דוגם את נזקי דליפת החומצה לנחל אשלים. צילום: חיים הורנשטיין - כלכליסט

תיירים ובולענים

עם ישראל מוכן לקראת הכניסה לארץ, והוא אפילו לא רחוק ממנה. בתחילת ספר דברים מצוין: "אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם מִחֶרֶב דֶּרֶךְ הַר שְׁעִיר עַד קְדֹשׁ בְּרִנְעַ". (דברים א', ב'). כל כך קרובים למטרה, ואז משהו משתבש.

משה שולח אנשים לתור את הארץ ולתאר את תכונותיה ויושביה, ואילו עשרה מתוך שנים עשר התיירים (אנו מכירים אותם כמרגלים) חוזרים ומוציאים את דיבת הארץ רעה, וכך מרתיעים את העם מהכניסה אליה:

"וַיֵּצֵאוּ דַבַּת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ, אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר: הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ כִּה לְתוֹר אֹתָהּ, אָרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הוּא, וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-רָאיֵנוּ כְּתוֹכָהּ, אַנְשֵׁי מְדוֹת. וְשָׁם רָאיֵנוּ, אֶת-הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק--מִן-הַנְּפִלִים; וְנָהִי כַעֲיִנֵינוּ כַּחֲגָבִים, וְכֵן הָיִינוּ כַעֲיִנֵיהֶם. וְתֵשָׂא, כָּל-הָעֵדָה, וַיִּתְּנוּ, אֶת-קוֹלָם; וַיִּכְכּוּ הָעָם, בְּלִילָהּ הַהוּא." (במדבר י"ג, ל"ב – י"ד, א')

ומיד אחר כך: "וַיֹּאמְרוּ, אִישׁ אֶל-אָחִיו: נִתְּנָה רֵאשׁ, וְנִשְׁוֹכָה מִצְרִימָה" (במדבר י"ד, ד')

זהו חטא המרגלים: ראשית, ביקשו מהם לתור את הארץ ולתאר מה ראו, ולא לעסוק בהערכות. ושנית, בדבריהם, מצטיירים המרגלים כקטני אמונה, שאינם סומכים על הנחיית ההנהגה העליונה. ותוצאות חטא המרגלים – הארכת המסע במדבר ל-40 שנה, שבמהלכן ימות כל הדור של יוצאי מצרים.

לאורך הפרשה (שלח לך) מרחפת השאלה: מדוע עשרה מרגלים 'קיבלו רגליים קרות' והכשילו את הכניסה המהירה לארץ? התשובה הפשטנית היא, כי נפל עליהם פחד מעמי הארץ, שנראו להם רבים וחזקים מדי. אך צריך לזכור, שעשרת המרגלים הם ראשי העדה, אנשים מכובדים ומן הסתם, כבר ניהלו משבר או שניים בחייהם:

"וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן, עַל-פִּי ה': כָּלָם אַנְשֵׁים, רֵאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הֵמָּה." (במדבר י"ג ג')

קיימת סברה, שנראית לי הגיונית, כי רצונם של המרגלים להישאר במדבר נבע מנטייתם לעסוק בתורה ובעניינים שברוח, ולא להתמסר לפרנסה וצרות חומר אחרות, כפי

<<<

והעיניים, כפי שעשו המרגלים (ה'תרים' בלשון המקרא), שתרו את הארץ אחר מראה עיניהם "ולא זכרו את מצוות ה'". עפ"י הפסוק, פתיל אחד מתוך הארבעה, שקשורים לכל אחת מפינות הבגד, מחויב להיות בצבע תכלת. התכלת הייתה קיימת בתקופת המקרא ובתקופת בית שני, אך ייצורה הופסק ככל הנראה בשלהי המאה השישית, מסיבות שונות. לפי המסורת, צבע התכלת צריך להיות מופק מחילזון ימי מסוים, אולם במרוצת הדורות נשתכחה זהות החילזון ומאחר ובהלכה נקבע כי "התכלת איננה מעכבת את הלבן" – הציציות נלבשו ללא חוטי תכלת. בדורות האחרונים נעשו מספר ניסיונות לגלות את התכלת מחדש. כיום, הדעה המקובלת במחקר, היא כי התכלת הופקה מחילזון בשם **ארגמון קהה קוצים**. מיני חלזונות אחרים מהסוג ארגמון משמשים להפקת צבע הארגמון. חלזונות הארגמון מצויים לחופי הים התיכון, ובישראל העתיקה החלזונות הללו ניצודו, על פי רוב, בשטחו של שבט זבולון. חפירות ארכאולוגיות באזור זה, גילו שרידים של תעשיית הצבע וקונכיות שבורות של הארגמון. עמותת 'פתיל תכלת' עוסקת משנת 1992 בהפקת צבע התכלת מארגמון קהה קוצים ובהפצתו. מאחר והארגמון מוגן בידי החוק הישראלי, חומר הגלם להפקת הצבע מיובא על-ידה מאזורים אחרים של הים התיכון, כמו ספרד ויוון, בהם חלזונות אלה ניצודים למאכל. וכך, כ-1300 שנים לאחר שאבד סודו של התכלת, יהודים שבים לקיים את המצווה, להטיל תכלת בציציותיהם.

בסופה של פרשת 'שלח לך', מופיעה **מצוות הציצית**, שהיא גם חלק מקריאת שמע, הנאמרת מידי יום: "דָּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל-בְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם, לְדֹרֹתָם; וְנָתְנוּ עַל-צִיצֵת הַכֹּהֵן, פֶּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם, לְצִיצֵת, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת-כָּל-מִצְוֹת ה', וְעָשִׂיתֶם אֹתָם; וְלֹא-תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם, וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם, אֲשֶׁר-אִתְּם זַיִם, אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ, וְעָשִׂיתֶם אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי; וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים, לֵאלֹהֵיכֶם." המצווה מופיעה שוב בספר דברים: "גְּדָלִים, תַּעֲשֶׂה-לָּךְ, עַל-אַרְבַּע כְּנָפֹת כְּסוּתְךָ, אֲשֶׁר תִּכְסֶה-בָּהּ."

אם כן, כל גבר יהודי בר-מצווה, מצווה לקשור לכל בגד בעל ארבע פינות (כנפות) – ארבע קבוצות פתילים ('ציציות'), וזאת כדי להיזכר במצוות ולא לתור אחרי הלב

שנדרש מהעם בתקופת ההתנחלות בארץ.

לפיכך, על דור המדבר כולו, נגזר לכלות את ימיו לפני הכניסה לארץ, פרט ליהושע וכלב, שסמכו על ההנחיות ואפילו עודדו את העם לצאת ולכבוש את הארץ מיידית: "ויהושע בן-נון, וכלב בן-יפנה, מן-התרים, את-הארץ-קרעו, בגדיהם. ויאמרו, אל-כל-עדת בני-ישראל לאמר: הארץ, אשר עברנו בה לתור אתה--טובה הארץ, מאד מאד. אם-חפץ בנו, ה' --והביא אתנו אל-הארץ הזאת, ונתנה לנו: ארץ, אשר-הוא זבת חלב ודבש." (במדבר י"ז, ו'-ח')

עוד בני ישראל מלקקים את פצעי פרשת המרגלים, ומשבר חדש בא לפתחם: קבוצה קטנה מערערת על המנהיגות ורואה עצמה מועמדת חלופית לראשות העדה, על שלל הכיבודים המתלווים למשרה נכספת זו. "ויקהלו על-משה ועל-אהרן, ויאמרו אליהם רב-לכם-- כי כל-העדה כלם קדשים, ובתוכם ה'; ומדוע תתנשאו, על-קהל ה'." (במדבר ט"ז, ג')

מדובר על קורח, בן דוד מתוסכל של משה ואהרון, וכן על דותן, אבירם ואון משבט ראובן, בכור האחים. מתקוממים אלה אינם מביאים כל נימוק עקרוני לערעורם על מנהיגות משה ואהרון, אלא מאשימים

אותו בקש"י המדבר:

"המעט, כי העלייתנו מארץ זבת חלב ודבש, להמיתנו, במדבר...". וגם בהתנשאות: "כי-תשתרר עלינו, גם-השתרר. אף לא אל-ארץ זבת חלב ודבש, הביאתנו, ותתן-לנו, נחלת שדה וכרם..." (במדבר ט"ז, י"ג-י"ד)

מחלוקת זאת, בעיני חז"ל, היא דוגמה קלאסית למחלוקת לשם המחלוקת. בפרקי אבות, מוכרת הפרשה בהבדלה בין סוגי מחלוקות:

"כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמואי. ושאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו." (משנה אבות ה', י"ז)

ההנהגה (משה ואהרון) לא נפלה, לא נקבעו בחירות ולא היו 'פריימריס'. עם בהתהוותו, אינו די חזק לקיים דמוקרטיה או הליכי בירור מסודרים. המרד מדוכא באכזריות: האדמה פצתה את פיה ובלעה את המורדים, על רכושם. כלומר, גם עושרם של המורדים (שהיו 'עשירים כקורח') לא עמד להם, ושלא כטייקונים למיניהם, הם לא הצליחו לקנות את העם וערכיו.

■ שבת שלום!

אחרי הכל שיר

בשבח אחותי / ויסלבה שימבורסקה

תרגום: רפי וייכרט

אחותי אינה בותבת שירים
ונראה שכבר לא תתחיל לפתע לכתב שירים.
זה בא לה מאמא, שלא בתבה שירים,
ומאמא, שאף הוא לא כתב שירים.
תחת קורת הגג של אחותי אני מרגישה בטוחה:
בעלה של אחותי לא היה בותב שירים בעד שום הון שבועולם.
ואף שזה נשמע כמו יצירה של אדם מצדוֹנסקי*,
אף אחד מן הקרובים אינו עוסק בכתובת שירים.

במגרות של אחותי אין שירים ישנים
ובתיק שלה אין שירים חדשים.
ובשאלותי מזמינה לארוחת צהרים
אני יודעת שאין בכונתה לקרא באזני שירים.
המקרים שלה מצוינים בלא מחשבה תחלה
והקפה אינו נשפך על כתבי-יד.

במשפחות רבות איש אינו בותב שירים,
ואם כן – אדם אחד בלבד, לעתים רחוקות.
לפעמים השירה שוטפת במוך מפלי-הידורות,
דבר היוצר מערבולות מסכנות ברגשות ההדדיים.

אחותי מטפחת פרוזה דיבורית לא רעה,
וכל כתיבתה הספרותית מסתכמת בגליות מחפשה,
עם טקסט שמבטיח מדי שנה אותו הדבר:
בשתישוב,
אז הכל
הכל
הכל תספר.

* אדם מצדוֹנסקי - צייר ומשורר פולני
מתוך בשבח החלומות בהוצאת קשב 2011

סוף פסוק

“בכל ספר יש שלושה ספרים: אחד שאני
כתבתי, אחד שאת קראת ויש השלישי:
זה הספר שהייתי רוצה לכתוב.”

– עמוס עוז

10 שאלות ותשובות עם תמר בר

גיל: 76. מצב משפחתי: נשואה מזה 48 שנים לאילן. אימא של ניצן (54) ודגנית (52) מנישואים קודמים + אפרת (47) ואסף (44). סבתא ל-14 נכדים בגילאים מ-5 וחצי ועד 22. **מקצוע:** החלה את דרכה המקצועית כמורה-מחנכת בכיתות יסוד, במשך 14 שנים. המשיכה כמורה לחינוך מיוחד במרכז הלימודי 'שומריה', במשך 7 שנים. שלוש שנים הייתה יחד עם אילן בשליחות של 'השומר הצעיר' בשווייץ. לאחר מכן, ריכזה בהזרוע את ועדת הבריאות, במשך 4 שנים וחצי. ב-16 השנים שלאחר מכן, עבדה ב'לילך' בתחום התעסוקה לקשישים. בארבע השנים האחרונות נמצאת בפנסיה.

הקושי לנהל שיחה רצינית באנגלית. מרגישה סוג של החמצה.

7 משהו שאת שואפת להגשים בעתיד?

טיול בטבע בחו"ל עם חלק מנכדיי. עם חמשת הנכדים הבוגרים עשינו בעבר טיול בר-מצווה בהרים של שווייץ, עם דגש על טיולי הליכה. היינו אמורים לצאת בקיץ הזה עם עוד ארבעה נכדים לטיול דומה, שבשלב זה נדחה, לצערי, בגלל הקורונה. אני רואה בסוג זה של טיול בין-דורי בטבע – הזדמנות, שהנכדים יתחברו לאהבה שלנו, ומקווה שהטיול יתקיים בקרוב.

8 ספרי משהו שלא יודעים עלייך.

בשנים האחרונות נהייתי 'מכורה' לצפרות... לפני שלוש שנים התוודעתי, במקרה, לכנס שהתקיים בעין-כרם במשך יומיים של סוף שבוע, במסגרתו נחשפתי ל'שפת הציפורים' [כאן אילן מתערב ומספר, שכאשר תמר חזרה אחריו, לפני שנים רבות, היא כתבה במכתבים שהיא אוהבת לצאת בבוקר מוקדם לבריכות הדגים לצפות בציפורים. מעניין שמרגע שנוצר בינינו הקשר, לא היו לכך הוכחות בשטח... עד שהנושא התעורר בשנים האחרונות].

אותם יומיים של שהייה בשטח, כולל שינה באוהל (לקחתי איתי את אילן, כי פחדתי להיות בלילה לבד באוהל) והמפגש יוצא הדופן עם עולם הציפורים, ריגש אותי והדליק אותי לנושא. מאז אני כבר שלוש שנים מעורבת מאוד בתחום הזה. שנה אחת השתתפתי בקורס על התקשורת בעולם הציפורים, וכן על התקשורת בין לבין בעלי-חיים אחרים. בשנה השנייה לקחתי קורס ב'מכון אבשלום' בתחום, והשנה חזרתי ללמוד את 'שפת הציפורים' בקורס הכשרה למדריכים. מדי שבועיים אני מתנתקת ליום שלם מהכל וכל כולי מצויה במפגש המיוחד עם עולם קסום זה, של חיי הציפורים.

9 תכונה אחת בך, שהיית שמחה להיפרד ממנה.

דאגנות. נהייתי לסבתא חרדה לנכדים. זה דבר שמאוד מפריע לי. לא הייתי אם חרדה אך הסבתאות הפכה אותי לדאגנית – שלא ייפלו, שלא יקרה להם משהו... אני חרדה עד כדי כך, שלא מעיזה לקחת את הנכדים הצעירים איתי ברכב, כאשר אני נוהגת.

10 משהו שמפריע לך ומשהו שאת אוהבת בהזרוע?

מפריע: יותר משמפריע, מצער אותי, שקבוצת בני הגיל שלנו מאוד סגורים ולא די יוצרים אינטראקציות חברתיות. בעבר היו קשרים רבים יותר סביב גידול הילדים וכיום, כשהחיבור הזה כבר לא קיים, כמעט ולא נפגשים. חבל לי, שיש מעט מדי קשרים חברתיים בגילאים שלנו.

אוהבת: אני מאוד מעריכה, מתרשמת ואפילו מתרגשת מההתגייסות והנכונות בקיבוץ לעזור לחברים במצבים מיוחדים. כאשר עזרה מיוחדת נדרשת, ישנה בקיבוץ תמיכה ועזרה מאוד מרשימות לפרטים החיים בינינו, וזה נפלא בעיניי! אותה התגייסות באה לביטוי בצורה יפה בתקופת הקורונה, בעזרה ל'קבוצה בסיכון'.

תודה לתמר בר, על גילוי הלב והנכונות לחשוף מעט מעצמה לכולנו. להתראות בעיתון הבא עם 'גיבור' או 'גיבורה' נוספים, שמוכנים לחשוף בפנינו מעט מרחשי, הרהורי וסודות ליבם. ובינתיים, תחשבו מה אתם הייתם עושים. ריאיון: דני נהב ■

1 זיכרון מעניין מהילדות?

אני בת 6 או 7, במושב השיתופי מולדת, בראשית תקופת הצנע בארץ. אני זוכרת, שכבת בכורה תמיד קנו לי בגדים ונעליים גדולים במידה או שתיים ממידתי שלי, כדי שיספיקו "גם לשנה הבאה". אם אצבעות הרגליים נלחצו, היו חותכים את החלק הקדמי של הנעליים ומאפשרים לאצבעות לצאת קדימה וכך למשוך זמן נוסף... כאשר גדלתי העבירו, כמובן, את הבגדים והנעליים לאחותי, הצעירה ממני בשלוש שנים וחצי. הייתי מאוד רזה ותמיד הרגשתי שהכל תלוי עליי, ומאוד לא אהבתי את זה.

2 מה הדבר האחרון שחיפשת ב'גוגל'?

אסף בן-דוד. מוגדר בוויקיפדיה כ"חוקר באוניברסיטת תל-אביב ומורה לגששות." נחשב למומחה הכי טוב בארץ להבנת אורחות חייהם של בעלי החיים על-פי העקבות שהם משאירים בטבע: אם בעקבות הרגליים, הגללים, צנפות של עופות דורסים ועוד. כל כך הרבה ניתן ללמוד על בעלי-חיים מסימנים אלה, שהם 'משאירים לנו' בטבע, זה נפלא. שמעתי כמה הרצאות של אסף ב'זום', והסתקרנתי לדעת יותר על הנושא. אני מתה ללמוד תחום זה. אולי אגיע לכך בעתיד, והלוואי שזה יהיה איתו.

3 מהו התחביב הכי משמעותי שלך כיום?

1) קליעת סלים מחומרי טבע: בשש השנים האחרונות, חלק משמעותי מזמני הפנוי אני מקדישה לקליעת סלים, מחומרי טבע שונים ומגוונים כמו סנסנים (ענפי התמר עליהם תלויים הפירות), ענפי זית, אלת המסטיק, סוף ועוד ועוד... עשייה זו נעשית במטבח ביתי, מתי שמזדמן לי.

לוקח סביב 8-10 שעות ליצור סל אחד וכאשר אני קולעת בסנסנים, זה צריך להיעשות במכה אחת, כאשר החומר עוד רטוב. יש לי בבית יצירות קליעה רבות, בזכות תחביב זה (ראו תמונה).

2) **צפרות:** ראו הרחבה בתשובה לשאלה 8.

4 מהו החטא הקטן שלך (ה"גילטי-פלזר")?

לא עומדת בפני 'אגוז'. תמיד תהיה לי קופסה במגירה ודואגת שלא אשאר בלי. אוהבת לאכול ישר מהקופסה עם כפית.

5 אם היו נותנים לך שעה – היכן בעולם היית רוצה להיות?

הייתי רוצה לחזור עוד פעם לדרום אתיופיה, למקום מיוחד במינו, בו ביקרתי לפני חמש שנים, יחד עם אילן, במסגרת סיור עם הדרכה יוצאת דופן. זכיתי להכיר שם שבט, שמשמר אורח חיים קדום שהצווייליזציה עדיין לא הגיעה אליו, סוג של שבט בראשית.

6 מהו הפספוס שלך?

אנגלית! חסרה לי מאוד ידיעת השפה האנגלית על בוריה. לאחר סיום בית-הספר, שם לימוד האנגלית היה מאוד חובבני, לא הרחבתי את ידיעת האנגלית שלי ואני מרגישה בזה ממש סוג של נכות. אני קוראת הרבה ומצטערת שלא יכולה לקרוא בשפת המקור. כמו כן, אני מנסה להאזין להרצאות אינטרנט באנגלית, בנושאים שחשובים לי, ולא מצליחה להבין עד הסיף את הדקויות של השפה. וישנו, כמובן,